

Tempus projekt *Furtherance of Bologna Promotion in Croatia*

I. seminar Tuheljske toplice, 24.-25. studenoga 2006.

ZAKLJUČCI SEMINARA

Tema 1: Poslijediplomski studiji i istraživanja

1. Trenutno stanje poslijediplomskih doktorskih studija po svim parametrima izrazito je **nezadovoljavajuće** i **neprihvatljivo** za razvoj istraživačkih i inovativnih djelatnosti općenito.
2. Postupak vrednovanja i izdavanje **dopusnica** za studijske programe treba ubrzati i standardizirati.
3. Valja povećati **kvalitetu recenzija** (odgovarajućim izborom recenzenata i njihovim primjerenim nagrađivanjem odnosno priznanjem kvalitetno obavljenog recenzentskog zadatka i uključivanjem inozemnih stručnjaka) te provedbe evaluacija. Upravo kroz dosad uložene napore zamjetna je slaba kvaliteta recenzija predloženih doktorskih programa, što u konačnici rezultira pokretanjem doktorskih studija neodgovarajuće kvalitete s neodgovarajućim programima i istraživačkim uvjetima. Treba uključiti Nacionalno vijeće za znanost u vrednovanje doktorskih studija.
4. **Znanstvena istraživanja** su temeljna i glavna komponenta doktorskih studija i Hrvatska kao mala znanstvena zajednica te zahtjeve mora slijediti:
 - odabirom odgovarajućeg (odgovarajućih) modela studija,
 - razvijenim sustavom financiranja (status novaka, status mentora, troškovi istraživanja i izvedbe nastave – u cjelovitom financiranju (*Lump sum*) nisu predviđena sredstva)
 - stimuliranjem povezivanja doktorskih studija, umrežavanjem te formiranjem doktorskih škola;
 - internacionalizacijom sustava.
5. **Financiranje** je i dalje najslabija točka cjelokupnog sustava. U rješavanju problema financiranja trebaju sudjelovati svi partneri: država, sveučilišta i korisnici istraživanja (gospodarstvo, industrija). Potrebno je jasno definirati izvore sredstava i odgovarajuće stavke proračuna. Pri tome treba voditi računa da je financiranje doktorskih studija isključivo iz školarina najnepovoljniji oblik financiranja jer dovodi do usitnjavanja studija i ne stimulira izvrsnost. Umjesto toga treba razvijati sustav projektnog financiranja poslijediplomskih, posebno doktorskih, studija, kao segment budućeg sustava financiranja sveučilišta putem cjelovitih proračunskih stavki (*lump sums*).
6. **Doktorske škole** (*Doctoral schools*) predstavljaju zanimljiv i racionalan oblik organiziranja, koji doživljava potvrdu u praksi na mnogim sveučilištima u svijetu. Povećanju kvalitete doktorskih studija pridonio bi i dobro organizirani sveučilišni centar za poslijediplomske studije.

7. **Internacionalizacija.** Potrebno je povećati znanja o drugim mogućim sustavima i **povećati korištenje svih međunarodnih sredstava kako za istraživanja tako i za mobilnost** (i studenata i profesora).
8. Potrebno je razvijati sustav **postdokorskog** usavršavanja i ravnopravni pristup svim doktorima znanosti, a ne samo znanstvenim novacima.

Tema 2: Analiza prve godine uspostave i provedbe Bolonjskog studijskog sustava

1. Veliki dio poslova na provedbi Bolonjskog procesa je tek započeo. Reforma tercijarnog obrazovanja izrazito je slojevita i potrebno je pažljivo analizirati utjecaj svakog provedenog koraka na sve komponente. Otvoreni prioritetni poslovi su:
 - prihvaćanje **nacionalnog kvalifikacijskog okvira** (uključujući sustav cjeloživotnog učenja) uz sudjelovanje svih partnera,
 - izrada **odatka diplomi,**
 - **definiranje prvog i drugog ciklusa** (financiranje, upisne kvote, provedba programa, horizontalna mobilnost, zapošljivost),
 - povećanje **mobiliteti,**
 - dorada sustava **osiguranja kvalitete,**
 - otvoriti pitanje **akreditacije** neformalnog učenja,
 - izrada programa i infrastrukture za **cjeloživotno učenje**
 - provjeriti i reformirati **sustav provjere znanja.**
2. Potrebna je stalna provjera ECTS-bodova (kroz ankete i analize primjene) te razumijevanje ECTS-a kao parametra u definiciji ishoda učenja (izrada akcijskog plana). Također je potrebno razmotriti prijelaz na **ECTS sustav ocjenjivanja.**
3. Spoznaje o **nedostacima** dosadašnje provedbe prvog ciklusa treba jasno artikulirati, dati im prioritete i definirati mehanizme za njihovo otklanjanje. To se u prvom redu odnosi na evaluaciju studijskih programa koji su dobili dopusnicu, nedostatak odgovarajućih kadrova, prostora i opreme te probleme s financiranjem. Treba pomno analizirati i prilagoditi relevantne zakonske i podzakonske akte. Također pri ponovnoj evaluaciji već evaluiranih programa za prvi ciklus visokog obrazovanja valja, između ostalog, obratiti pozornost i na to obrazuje li se njima studente doista za zanimanja za koja je navedeno da ih se obrazuje.
4. U svim aktivnostima treba povećati informiranost i **sudjelovanje studenata** te tako maksimalno iskoristiti sve potencijale sustava. Studente treba bolje informirati i o zanimanjima te zapošljavanju s kvalifikacijom koju postižu.
5. Posebno je potrebno njegovati kontakte s **gospodarstvom** (posebno nastaviti angažman HUP i HGK) radi boljeg razumijevanja potreba za poslovnim i cjeloživotnim obrazovanjem te osmisliti načine kako sustav obrazovanja približiti potrebama tržišta rada.
6. Pokazuje se velika potreba za informiranjem **akademske zajednice i šireg okruženja** (gospodarstvo/poslodavci, državna uprava) o provedbi Bolonjskog studijskog sustava, pa valja razraditi mehanizme informiranja različitih interesnih skupina. Pri tome je nužno je sudjelovanje dekana, a ne samo prodekana na tematskim seminarima i radionicama o

- Bolonjskom procesu te osigurati stvarnu provedbu zakona, pravilnika i relevantnih dokumenata (ponašanje *de facto*, a ne samo *de jure*).
7. Provedba Bolonjskog studijskog sustava prepoznaje i neke aspekte unaprjeđivanja visokog obrazovanja koji pokazuju potrebu za **edukacijom nastavnika**, poboljšanjem metoda učenja i podučavanja, načinom primjene ishoda učenja, potrebu za razvojem kulture etičkog ponašanja, edukacijom članova zajednice o etičkim načelima, posebice ponašanju u znanosti.
 8. Daljnje aktivnosti akademske zajednice, uključujući i one na realizaciji ovoga Projekta, bit će usmjerene i na raspravu i razrješavanje konkretnih pitanja vezanih uz **prepoznavanje uspješnosti i kompetentnosti studenata**, kako tijekom studija tako i po njihovom završetku. Ove će se aktivnosti posebno pojačati u **kommunikaciji prema tržištu** rada te institucijama odgovornima za potporu i stipendiranje studenata. S druge strane, iznaći će se načini kvalitetnijeg sudjelovanja poslodavaca u formiranju i unaprjeđenju studijskih programa.
 9. Nužno je da Bologna promotori i dalje nastave aktivnosti na nacionalnoj razini nastojeći diseminirati informacije što većem broju članova akademske zajednice, ali i široj javnosti. Pri tome se očekuje potpora, institucionalna i novčana, MZOŠ-a.
 10. Potrebno je jasnije definirati ciljeve, mogućnosti i načine uporabe informacijske i komunikacijske tehnologije, posebno tehnologija e-učenja u visokom obrazovanju, a s ciljem unaprjeđenja kvalitete obrazovanja i bržeg ostvarivanja ciljeva Bolonjskog procesa u svakodnevnoj praksi.

Tema 3: Mobilnost

1. Povećana mobilnost unutar europskog prostora visokog obrazovanja predstavlja jednu od osnovnih postavki Bolonjskog procesa. **Promicanje mobilnosti** podrazumijeva prevladavanje zapreka slobodnom kretanju studenata, nastavnika i istraživača te unaprjeđivanje rada administrativnih službi i osoblja.
2. Pored vanjske mobilnosti potrebno je poticati **unutarnju mobilnost**: unutar **integriranog** sveučilišta i među hrvatskim sveučilištima. STRATEGIJA. Istodobno treba osigurati da se unutarnja mobilnost ne koristi za svrhe protivne Bolonjskom procesu.
3. Potrebno je izraditi **legislativu** na državnoj razini (radi olakšavanja provođenja mobilnosti), na sveučilišnoj razini (radi priznavanja akademskih stupnjeva i razdoblja studiranja izvan Hrvatske) te jačati ulogu ureda **ENIC/NARIC**.
4. Potrebno je osigurati adekvatnu i aktivnu podršku u **uredima za međunarodnu suradnju** na sveučilištima i na razini fakulteta.
5. Osigurati **smještajne kapacitete** za studente u razmjeni.
6. Potrebno se dodatno angažirati na uklanjanju **birokratskih prepreka** pri dolasku inozemnih studenata i istraživača.
7. Potrebno je iskoristiti sva **međunarodna sredstva** za povećanje mobilnosti (projekti, programi i stipendije). Također je potrebno da sveučilišta raspolažu namjenskim vlastitim sredstvima za poticanje i ostvarivanje mobilnosti. Pohvalno je što je Rektorski zbor uključio mobilnost u uvjete za izbor u zvanja. Međutim, potrebno je dodatno razmotriti način

- definiranja uvjeta o kontinuiranom jednogodišnjem boravku profesora ili znanstvenika na stranoj instituciji.
8. Potrebno je organizirati module ili cijele studijske programe na engleskom ili nekom drugom stranom jeziku radi **uključenja inozemnih studenata** te organizirati tečajeve hrvatskog jezika i kulture za strane studente.
 9. Stvaranje **nacionalnog web portala** o mobilnosti i uključivanje u europski portal o mobilnosti.
 10. Ubrzati **aktivnosti MZOŠ**-a na pripremi uključivanja u međunarodne programe, posebno programe Europske unije kao što je cjeloživotno učenje.
 11. Potrebno je sustavno, u okviru uspostave financijskog sustava visokog obrazovanja koji bi trebao definirati i studentske stipendije i zajmove, posebnu pozornost posvetiti prenosivosti stipendija i zajmova. Prenosivost stipendija i zajmova jedan je od bitnih mehanizama ostvarivanja mobilnosti.
 12. Nužno je razvijati edukaciju znanstvene i administrativne strukture za vođenje projekata i financijski menadžment primarno na razini sveučilišta, ali i uz potporu sveučilišnih sastavnica. U tom procesu značajnu ulogu može imati i Nacionalna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnološki razvoj.
 13. Potrebno je izrazito ubrzati uspostavljanje neovisne institucije, nacionalne agencije za međunarodne programe i cjeloživotno učenje. Kašnjenje, koje je već u tijeku, vrlo će se nepovoljno odraziti na sve aktivnosti vezane uz agenciju te mogućnosti iskorištavanja resursa koji će Hrvatskoj postati dostupni.